

пізнього бароко в Україні. Його мури, залишки фундаментів, пивниці та тераси є вцілілими свідками непростої та трагічної історії волинського краю.

Отже, першочерговим завданням на сьогодні має стати дієва охорона пам'ятки та її консервація, а наведені нами документи прислужаться справі її майбутнього відновлення.

Список використаних джерел

1. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України, відділ рукописів. – Матеріали до історії міст та сіл, спр. о/п 1407, 6 арк. 2. Держархів Тернопільської обл., ф. 148, оп. 2, спр. 557, 62 арк. 3. Кривенко А. Бароко на Волині / А. Кривенко, Л. Крощенко // Архітектурна спадщина України. – Київ, 1996. – Вип. 3. – Ч. 2. – С. 82–103. 4. Лукомский В., Лукомский Г. Вишневецкий замок / В. Лукомский, Г. Лукомский // Старые годы. – 1912. – № 3. – С. 1–47. 5. Aftanazy R. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. – Wyd. 2-e. / R. Aftanazy – Wrocławec., 1994. – Т. 5. – 694 s. 6. Chamańska I. Wisniowiec / Chamańska I. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskie. – 2007. – 553 s. 7. Gizycki J. Klasztor OO. Karmelitów bosych w Wiszniowce / J. Gizycki // Rocznik Wołyński – Równe: Nakład Zarządu Wołyńskiego Okręgu związku nauczycielstwa polskiego. – Т. 8. – S. 162–202. 8. Przedziecki A. Podole, Wołyn, Ukraina. Ograzy miejsc i czasów / A. Przedziecki – Wilno, 1841. – Т. I. – 191 s. 9. Rewski Z. Rachunki budowy palacu i kościoła w Wiszniowcu / Z. Rewski // Biuletyn Historii Sztuki i Kultury. – Warszawa, 1939. – R.VII. NR I. – S. 69–75. 10. Stecki T. Wołyn pod względem statystycznym, historycznym i archeologicznym / T. Stecki – Lwów, 1871. – 472 s. 11. Wanat J. Strażnicy wiary w godzinie próby / J. Wanat. – Kraków, 2009. – 35 s.

Любовь Шиян

КОМПЛЕКС МОНАСТЫРЯ “БОСЫХ КАРМЕЛИТОВ” В ВИШНЕВЦЕ КАК ВЫДАЮЩИЙСЯ ПАМЯТНИК КУЛЬТУРЫ ВОЛЫНИ

В статье представлены новые документальные данные об одном из наиболее значительных сакральных архитектурных ансамблей Юго-Западной Волыни – комплексе монастыря босых кармелитов в Вишневец.

Ключевые слова: Вишневец, Волынь, комплекс монастыря босых кармелитов в Вишневец, собор св. Михаила.

Lubov Shyan

THE MONASTERY COMPLEX OF THE “BAREFOOT CARMELITES” IN VYSHNEVETS AS A SIGNIFICANT MONUMENT OF CULTURE VOLYN

The article presents new documentary facts about one of the most significant sacral and architectural Monuments on the territory of South- Western Volyn – the monastery complex of the Barefoot Carmelites in Vyshnevets.

Key words: Vyshnevets, Volyn, the monastery complex of the Barefoot Carmelites in Vyshnevets, the Orthodox Church of Saint Michael.

УДК 792.077(477.84) XIX–XX

Павло Смоляк

ДЕНИСІВСЬКИЙ АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТРАЛЬНИЙ ГУРТОК В КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКОМУ РУСІ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ КІНЦЯ XIX – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано історію діяльності аматорського театрального гуртка села Денисова Тернопільського повіту в культурно-просвітницькому русі кінця XIX – першої третини XX століття. Охарактеризовано роль керівників – Й. Вітошинського, П. Рибачака, В. Шарика, В. Самиці, Я. Людкевича як активних акторів та режисерів. Звернено увагу на акторський склад, репертуар драматичного гуртка та його втілення на аматорській сцені.

Ключові слова: Денисівський аматорський театральний гурток, культурно-просвітницький рух, Тернопільщина, актори, режисери.

Актуальність статті ґрунтується на тому, що аматорський рух (зокрема театральний), завжди виступав важливою складовою культурної діяльності українців. Досліджувана проблема має цінне наукове значення, оскільки дає змогу розкрити історію виникнення та функціонування аматорських

театральних гуртків окремих сіл Тернопільського повіту в контексті культурно-просвітницького руху кінця XIX – першої третини XX століття.

Наукова новизна досліджуваної проблеми полягає в тому, що в публікації досліджено зародження та розвиток аматорського театрального руху в сільських філіях "Просвіти" кінця XIX – першої третини XX ст.

Об'єктом наукового дослідження є соціальні, політичні, національні та культурні процеси, які відбувалися у Східній Галичині в кінці XIX – першої третини XX ст., скеровані на піднесення серед місцевого населення національної гідності та патріотизму.

Предметом виступає діяльність Денисівського театрального гуртка, робота його організаторів та керівників, а також акторський склад та репертуар даного колективу.

Мета публікації – висвітлити діяльність Денисівського аматорського театрального гуртка в культурно-просвітницькому русі Тернопільщини другої половини XIX – першої третини XX ст.

Завдання дослідження пов'язані з тим, щоб проаналізувати працю та творчі здобутки денисівських аматорів, організаційну та режисерську діяльність керівників гуртка, акторський склад та репертуар колективу.

Значну частину джерельної бази статті становлять архівні матеріали Державного архіву Тернопільської області (фонди: 3; 231; 294) та Центрального державного історичного архіву України в м. Львові (фонд 348).

Дослідженням просвітницького руху Східної Галичини, в тому числі й Тернопільщини кінця XIX – першої третини XX ст., займалися І. Зуляк [13–15], О. Герман [3], А. Грицан [5], Б. Савчук [24], Б. Головин [4], Б. Савак [21–23]. Аматорське театральне мистецтво цього періоду висвітлювали Р. Пилипчук [19–20], О. Боньковська [1], О. Казимиров [17], П. Медведик [25] та інші історики і краєзнавці.

Деякі питання досліджуваної проблеми проаналізовано науковцями. Сторінки діяльності Тернопільської філії "Просвіти" та її вплив на повітові села розглядав Б. Головин [4]. У науковій розвідці О. Боньковської розкрито театральний процес на західноукраїнських землях у 1918–1939 роках, у тому числі діяльність аматорських гуртків при філіях товариства "Просвіта" [1]. П. Медведик у праці "Театральна Тернопільщина" подає відомості про історію, та розвиток театрального життя Тернопільщини у XX ст. [25]. У наукових статтях І. Зуляка висвітлено особливості репертуару аматорсько-театральних гуртків "Просвіти" міжвоєнного періоду [13–15]. Зародження та розвиток культурно-просвітницького руху с. Денисова описував Б. Савак [21–23].

Незважаючи на певні здобутки науковців у вивченні цієї тематики, ця сфера дослідження переважно має загальний характер, меншою мірою стосується діяльності аматорських гуртків окремих сіл, що пов'язано із незначною кількістю архівного та фактологічного матеріалу.

У другій половині XIX – першій третині XX століть у Східній Галичині майже в усіх селах та містечках значного розвитку набуло аматорське театральне мистецтво. Це пов'язано з тим, що воно діяло під патронатом культурно-освітнього товариства "Просвіта", яке вважалось найбільш масовою і найавторитетнішою громадською інституцією. Його діяльність скеровувалася на поширення серед місцевого населення освіти і культури, формування духовності, національної свідомості та патріотизму.

Село Денисів Тернопільського повіту в другій половині XIX століття відрізнялося від інших околичних сіл містечковим культурно-просвітницьким рухом. Тут, зазвичай, спостерігався більший потяг місцевих жителів до освіти та культури. Згідно зі свідченнями місцевих краєзнавців, колись села Купчинці та Денисів носили спільну назву – містечко Бродилів – і ця назва походила від непрохідної трясовини (бродів) біля русла річки Стрипи. Тодішні два боки містечка з'єднувалися між собою високим земляним (по броду аж до річки) насипом і розвідним мостом, виготовленим із дерев'яних колод. Назва села походить від імені засновника хутора – Дениса, який у давнину був сполучений греблею із Купчинцями [21; 27].

Село Денисів у другій половині XIX ст. славилось культурно-освітніми установами. У центрі села були розміщені школа, читальня "Просвіти", крамниця, пожежна сторожа та сільськогосподарська крамниця. Недалеко цих будівель на початку XX століття був установлений до сторіччя від дня народження величавий пам'ятник Тарасу Шевченку. А поруч з будівлями стояла мурована церква святого Миколая з дзвіницею та пам'ятником на згадку про звільнення від панщини 15 травня 1848 року [6, с. 476–477].

Варто зауважити, що товариство "Просвіта" та його філії розгорнули активну діяльність у складних історичних умовах. Східна Галичина у цей час перебувала під владою Австро-Угорської імперії і користувалася до деякої міри автономними правами, особливо в культурно-освітній сфері. Такого роду соціокультурні реалії дали привід Денисівському осередку "Просвіти" активізувати діяльність у напрямі пробудження та утвердження національної самосвідомості. Адже "Просвіта"

стала тією організацією, яка розповсюджувала серед місцевих мешканців україномовні книги, часописи, формуючи у них інтерес до національної історії та культури. Особливу роль у цих процесах відігравали місцеві провідники товариства (це були в основному священики й учителі), що мали значний вплив на місцеве населення й уміли скерувати його на розвиток та поширення освіти, культури, мистецтва і навіть на суспільно-політичну діяльність.

Культурно-освітні традиції у селі Денисові стали основою для заснування однієї з перших у Східній Галичині читальень "Просвіти", відкритої 24 січня 1874 року [6, с. 476; 18, с. 9; 4, с. 27]. До речі, Денисівський осередок, згідно зі свідченнями письменників-земляків та краєзнавців, з'явився ще у 1870 р., тобто на 2 роки пізніше від заснованої організації "Просвіта" у м. Львові (1868 р.) і на 6 років швидше, ніж у Тернополі (1876 р.). Її засновниками були місцевий священик Йосиф Вітошинський, учитель Омелян Бородієвич, дяк Іван Дідич, війт Іван Гарап'юк, а також місцеві селяни Лука Макогін, Данило Богач, Іван Самиця, Прокіп Стислович [2, с. 252; 23, с. 15]. Однак є відомості, які заперечують ці дані. Документи, які зберігаються у Державному архіві Тернопільської області, дають підстави стверджувати, що денисівська "Просвіта" була офіційно зареєстрована у 1899 році. Це засвідчують підписи членів громади села Денисова, які виявили бажання "заложити" у себе читальню "Просвіти" [8, арк. 47]. Такі ж дані містяться й у Центральному державному історичному архіві України в місті Львові [27, арк. 1]. Очевидно, до цього часу (1899 р. – П. С.) Денисівська "Просвіта" функціонувала без офіційної реєстрації у Львові.

На початковому етапі своєї діяльності читальня "Просвіти" у Денисові працювала переважно у неділю та в дні релігійних свят. Провідниками культурно-освітньої діяльності у цей час були Й. Вітошинський та О. Бородієвич. Вони проводили активну просвітницьку роботу: виступали перед місцевим населенням з лекціями, готували і вели збори, програми мистецьких вечорів тощо.

При місцевому осередку товариства "Просвіта" почав діяти спочатку чоловічий, а згодом – мішаний хори. Керував цими колективами Й. Вітошинський.

Й. Вітошинський (1838–1901 рр.) народився у Косові в багатодітній сім'ї священика. Закінчив Перемишльську гімназію, де здобув музичну освіту у відомих педагогів Л. Седляка та Ф. Лоренца. Вони у той час були керівниками гімназійного та кафедрального хорів, у яких співав юний гімназист. З 1864 р. він студіював богослов'я у Львівській духовній семінарії [22, с. 87]. З 1868 р. аж до кінця свого життя він жив і працював у селі Денисів Тернопільського повіту і там став провідником культурно-мистецького життя, яке дало широкий резонанс не тільки в околицях, але й в усій Галичині [16, с. 100]. Створений енергійним парохом у 1870 році селянський хор почав виступати з концертними програмами не тільки у Денисові, а й в околичних селах та містечках. За власні кошти Й. Вітошинський закупив у Чехії музичні інструменти й організував у селі духовий оркестр [22, с. 88].

Хоровий та інструментальний гуртки стали основою для організації Й. Вітошинським ще й драматичного, який був одним із перших сільських аматорських колективів на теренах Східної Галичини. Передумовою його створення було те, що денисівські хористи неодноразово перебували з концертами у великих повітових містечках та у місті Львові і мали можливість переглядати вистави як професійних, так і аматорських театрів. Це й стало приводом для створення у Денисові в кінці 1880-х років при читальні "Просвіти" аматорського драматичного гуртка, який у 1891 році показав у stodолі, на приходстві, першу виставу "За сиротою і Бог з калитою" М. Кропивницького. Місцеві жителі Денисова надзвичайно тепло сприйняли виступ акторів-початківців. Серед них були Антін Савак (виконавець ролі Миколи), Іван Варениця (роль Податковського). Марту зіграла дочка Івана Варениці – Марія. Прем'єра першої вистави захопила денисівських аматорів, і в подальшому постановки наступних вистав були складнішими за підбором драматургічного матеріалу та грою виконавців. Це були вистави "Наталка Полтавка" І. Котляревського, "Сватання на Гончарівці" Г. Квітки-Основ'яненка, "Назар Стодоля" Т. Шевченка [2, с. 244].

Театральні дійства вимагали добре підготовлених солістів – виконавців головних ролей, хористів та музикантів для оркестрового супроводу. За придбани від показу вистав кошти, а також за благодійні внески місцевих мешканців просвітяни побудували у центрі села Народний дім з великим залом для проведення концертів та вистав, який був знищений 1914 р. під час Першої світової війни [2, с. 257].

Й. Вітошинський, як режисер при постановках вистав, особливу увагу звертав на їх музичне оформлення. Адже воно значно посилювало сприйняття драматичного твору та надавало йому сценічного забарвлення. Таке мистецьке доповнення можна було використати лише при наявності добре підготовлених у музичному плані учасників театральних дійства (Денисів у другій половині XIX століття славився музичними талантами на усю Східну Галичину).

Акторський склад місцевих драмгуртківців у перші роки своєї діяльності складався переважно з учасників старшого покоління. Однак, з часом у Денисівську "Просвіту" вливалася молодь, у якій були дещо інші погляди на культурно-мистецьке та громадське життя. Через це відбувалися

непорозуміння під час вибору репертуару та рекомендацій акторів на головні ролі. Внаслідок цього на збори, що відбулися у новому Народному домі, "Іван Варениця, Іван Кузів (син Микитів) та Іван Кузів (Сосніїв) винесли на розгляд питання про припинення діяльності читальні "Просвіти". Старші члени, на протигагу молодшим, відмовилися від статуту "Просвіти" і прийняли статут москвофільської читальні "Товариства ім. М. Качковського", котра здебільшого пропагувала релігійну літературу. Після розколу, ця читальня зайняла приміщення у новому народному домі, а читальня товариства "Просвіти" розмістилася у помешканні А. Савака [2, с. 244].

Денисівська молодь навесні 1899 року, заснувавши нову читальню "Просвіти", створила драматичний гурток, який підготував для своїх членів першу виставу. Її прем'єра відбулася у стодолі одного з членів громади. Це була п'єса М. Кропивницького "За сиротою і Бог з калитою", яку місцеві жителі вже бачили декілька років тому у постановці Й. Вітошинського. Це було дещо інше (нове) прочитання п'єси. Воно викликало значний резонанс у сільських мешканців, було продовженням театральних традицій, закладених членами "Просвіти" старшого покоління.

У 1902 році, після завершення будівництва Народного дому, члени новоствореної "Просвіти" почали орендувати концертний зал. У новому приміщенні ставилася вистава "Бідна на світі, пещена дитина" М. Устияновича. Головну роль у ній, за свідченням Б. Савака, виконала місцева учителька Олександра Самиця [23, с. 19].

Активну просвітницьку діяльність після смерті Й. Вітошинського продовжив тодішній студент філософії Львівського університету Григорій Головка. Він очолював керівництво місцевого мішаного хору та духового оркестру, які час від часу виступали не тільки перед денисівцями, а й в околичних селах і містечках.

У 1903 році осередок москвофільського "Товариства імені М. Качковського" об'єднався з осередком місцевої "Просвіти" для спільної культурно-освітньої праці. У цей час читальня "Просвіти" поповнила свої фонди новою літературою, привезеною студентами університету Григорієм Головкою, Ільком Кузівим, Остапом Бородієвичем та Остапом Скибінським зі Львова. У переліку були й драматичні твори, і це стало хорошим матеріалом для розширення репертуару драматичного гуртка [23, с. 20].

У довоєнні роки денисівці активно займалися постановкою та показом вистав на сцені Народного дому. Про це свідчать звіти читальні "Просвіта" у с. Денисів. Так, 1913 р. аматори показали своїм односельчанам такі вистави, як: "Ох, не люби двох" М. Альбиковського, "Безталанна" І. Карпенка-Карого, "Заверуха" Л. Лотоцького, "Підгір'яни" М. Вербицького [9, арк. 3].

На жаль, Перша світова війна перервала діяльність театрального гуртка. З початком війни, Тернопіль та декілька повітів воєводства окупувала російська армія. З перших днів російської окупації у Галичині була заборонена діяльність "Просвіти", а також усіх партій, товариств та клубів. Під час воєнних лихоліть Першої світової Денисівський драматичний гурток припинив свою діяльність. Було зруйновано Народний дім та інші споруди, збудовані зусиллями та коштом громади.

Після Першої світової війни, коли Австро-Угорська та Російська імперії розпалися, з 1919 р. землі Східної Галичини та Західної Волині перейшли під владу Польщі. Дозвіл на відновлення діяльності філії "Просвіта" у Тернополі і у селах Тернопільського воєводства було отримано у 1921 р. Польська влада вороже ставилася до діяльності читальень "Просвіти", переслідувала активних діячів і старалася використати будь-яку нагоду, щоб заборонити функціонування тієї чи іншої читальні. Для показу концертів, вистав та інших урочин, сільські громади щоразу брали дозвіл у повітовому старостві, дуже часто просвітяни отримували заборони на проведення тих чи інших заходів.

У 1924 р. у Денисівській "Просвіті" активізувалося культурно-освітнє життя. Незважаючи на те, що кожна вистава чи концертна програма прискіпливо цензурувалися польською владою, місцеві ентузіасти-просвітяни посилити роботу, намагаючись створювати протигагу польським шовіністам. У цей час відновили свою діяльність Денисівський драматичний гурток, режисером якого був Василь Шарик, мішаний хор під керівництвом І. Рибак та духовий оркестр (керівник Ст. Павлишин) [23, с. 20].

У 1925–1926 роках у Денисові збудовано новий Народний дім, який передали місцевому осередку "Просвіти". Зокрема, у звіті читальні "Просвіти" за 1926 рік зафіксовано, що у цей час активно працював театральний гурток, який складався з 18 учасників. Його очолював В. Шарик. Упродовж року на суд глядачів аматори представили 6 вистав [27, арк. 4].

Діяльність Денисівського драматичного гуртка щороку зростала. Це, зокрема, відзначено у звітах читальні "Просвіти" за 1931–1933 роки. У звіті за 1931 рік зафіксовано, що у Денисові "існував театральний гурток, який мав 20 членів, керівником гуртка був В. Шарик. Упродовж року аматори показали 11 вистав [27, арк. 7]. У 1933 р. театральний гурток, ймовірно, мав ще більшу кількість акторів. Це пояснюється тим, що для сценічного оформлення підготували нові декорації: інтер'єр хати та фрагмент сільської вулиці. У перелік одягу входило 7 костюмів, 6 жупанів, 2 пари шароварів. За звітний період відіграли 7 вистав: "За батька", "Серед бурі" Б. Грінченка, "Гаркуша"

О. Стороженка, "Між двох сил" В. Винниченка, "Сватання на Гончарівці" Г. Квітки-Основ'яненка, "Захар Беркут" І. Франка, "Жидівка вихрестка" І. Тогобочного. Керувати гуртком продовжував В. Шарик, а деякі вистави поставлені місцевим актором-аматором П. Рибак [27, арк. 12].

У Великодній четвер 1934 року в Денисові пожежа знищила 179 господарств (у тому числі й Народний дім) [2, с. 248]. Через те в цьому році театральний гурток не дав жодної вистави. Адже згоріли костюми, декорації та інше театральне обладнання [27, арк. 16].

У наступному 1935 році драматичний гурток знову активізував свою роботу. Його очолив місцевий актор і постановник вистав П. Рибак. Завдяки старанням нового керівника розширився склад акторського колективу, кількість якого збільшилася до 35 осіб. За рік роботи режисер оновив театральні реквізити: декорації, костюми тощо. У театральній бібліотеці нараховувалося 24 п'єси. Впродовж року драматичний гурток показав місцевим та околичним мешканцям 6 вистав. Серед них: "Ніч під Івана Купала" М. Старицького, "Хмара" О. Суходольського, "Жидівка-вихрестка" І. Тогобочного, "Там, де воля ніжним квітом заквітчана" (автор невідомий), "Клюб Суфражисток" Д. Гунькевича [27, арк. 20].

Невдовзі, на звітних зборах осередку "Просвіти", керівник драматичного гуртка П. Рибак вніс пропозицію побудувати нове приміщення Народного дому. Місцеві активісти-просвітяни розпочали збір коштів на будівництво. Як зазначав краєзнавець Б. Савак, "першим допомогу надав Микола Коваль, який офірував 16 кубометрів каменю. У 1936 році було збудовано великий на той час народний дім, котрий використовується за призначенням й до сьогодні. Його будували всією громадою, оскільки майже всі мешканці села належали до "Просвіти" [23, с. 20].

У новозбудованому Народному домі мистецьке життя розвивалося з новими силами. Найпліднішою серед аматорських гуртків була діяльність театального. У кінці 30-х років керівництво гуртка очолив молодий і талановитий актор, а згодом і постановник вистав Василь Самиця. Колектив під його головуванням нараховував 30 осіб [12, арк. 87–88]. Акторський склад гуртка оновився представниками молодого покоління, серед них: Мирослав Шегедин, Володимир Стадник, Микола Стадник, Ярослава Іваськів, Євгенія Качалуба, Марія Рибак, Марія Войцехівська, Стефанія Шибивлок, Стефанія Возьмірська, Ольга Пуга, Марія Соломко, Роман Корпак, Ольга Дусановська, Іван Перожак, Богдан Миколишин, Богдан Микитів, Іванна Перожак, Ольга Кузів, Марія Білас, Ольга Гурецька, Богдан Шарик, Марія Макогін, Ольга Бендюга, Ольга Бунковська, Зіновій Бурин, Василь Буковський, Іван Куліч, Ганна Макогін, Іванна Кушельовська [23, с. 21; 7, арк. 3]. Для постановок вистав режисер використовував нові декорації, костюми та інший театральний реквізит, кількість котрого щороку збільшувалася. У 1938 р. аматорський гурток під керівництвом В. Самиці показав 8 вистав, серед яких "Лицарі ночі" Г. Лужницького, "Вихрест" А. Уманька, "Пройдисвіт" М. Вовчок та інші [12, арк. 87–88].

У 20–30-х роках ХХ ст. у селі Денисові діяли дві читальні "Просвіти", також були читальні і на хуторах. У хуторських драматичних гуртках, зокрема на хуторі Веснівка, керівником був Григорій Микитів. Під його керівництвом працював такий акторський склад: Катерина Вівчар, Галина Коваль, Марія Чамбул, Маркіян Савак, Іванна Генсюр, Іван Рибак, Анастасія Микитів, Тетяна Микитів [7, арк. 1]. Вони брали участь у виставах "Криваві перли" Д. Гунькевича, "Поки сонце зійде, роса очі виїсть" М. Кропивницького, "Маруся Богуславка" М. Старицького, "Украдене щастя" І. Франка, "Невольник", "Глитай, або ж Павук", "За сиротою і Бог з калитою" М. Кропивницького, "Назар Стодоля" Т. Шевченка, "Отаман Хмара" Ю. Горліс-Горського, "У кігтях ГПУ" Ф. Олехновича, "Титарівна" Т. Шевченка (в інсценізації М. Кропивницького) [23, с. 21]. У 1935 р. театральний гурток нараховував 24 члени. Власного приміщення просвітяни Веснівки не мали, тому загальні збори, вистави та концерти проводили у помешканні Василя Варениці. Основна увага зосереджувалася на діяльності аматорського гуртка, прибутки з діяльності котрого використовували на закупівлю площі для будівництва Народного дому, каменю, дерева та інших будівельних матеріалів [11, арк. 3–4].

12 січня 1936 р. відбулися загальні збори. Головою аматорського театального гуртка обрали Г. Микитіва, а заступником – В. Мазепу. Їм дали завдання – активізувати діяльність гуртка, оновити склад акторів і відшукати здібного режисера-постановника вистав [10, арк. 16]. У звіті читальні "Просвіта" у Веснівці за 1937 р. дізнаємося, що цього року діяв аматорський гурток, який складався з 19 членів. Керівником та режисером став талановитий актор і диригент Ярослав Людкевич. У театральній бібліотеці гуртка нараховувалося 35 примірників, звідки добирався репертуар драмгуртківців і визначалася їх діяльність. Упродовж 1937 р. зіграно 5 вистав, зокрема: "Січовий суд" Г. Лужницького, "Довбуш" Г. Хоткевича [11, арк. 11–12] та інших драматургів, у творах яких висвітлювалися сторінки з історії українського народу та його боротьба за національне визволення від іноземних загарбників. 1938 року театральний гурток поповнився одним актором і його кількість збільшилась до 20 осіб. Керувати аматорами продовжував Я. Людкевич. Впродовж року показано лише одну виставу "Довбуш" Г. Хоткевича [12, арк. 43–44]. Очевидно, вагомою причиною щодо

послаблення активності гуртка було те, що серед населення відчувався неспокій, пов'язаний з політичними та військовими подіями напередодні Другої світової війни.

Отже, створення у Денисові в кінці 80-х років XIX ст. аматорського драматичного гуртка дало міцний ґрунт для постановок складних драматургічних п'єс, які були основою репертуару багатьох професійних театрів того періоду. Значною заслугою в цьому була діяльність місцевого священика Й. Вітошинського. Завдяки його праці, денисівські аматори славилися не тільки у Тернопільському повіті, а й у всій Східній Галичині. Значний внесок у розвиток культури та мистецтва села зробили послідовники Й. Вітошинського – П. Рибак, В. Шарик, В. Самиця, Я. Людкевич та багато інших акторів-аматорів, які своїм ентузіазмом і стараннями підносили серед земляків моральну, духовну культуру, виховували почуття національної гідності та патріотизму.

Список використаних джерел

1. Боньковська О. Театральний процес на західноукраїнських землях у 1918-1939 роках / О. Боньковська // Історія українського театру: У 3 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; [редкол.: Г. А. Скрипник (голова) та ін.]. – К., 2009. – Т. 2: 1900–1945 / Л. Барабан, В. Гайдабура, О. Красильникова, Ю. Станішевський та ін.; [редкол. тому: І. Юджін (відп. ред.), О. Шевчук (відп. секретар)]. – 2009. – С. 533–582.
2. Бородієвич І. Денисів / І. Бородієвич // Шляхами Золотого Поділля. Регіональний збірник Тернопільщини. – Т. II. – Філадельфія, ПА., 1970. – С. 239–259.
3. Герман О. М. Діяльність товариства "Просвіта" на Поділлі наприкінці XIX і в першій половині XX століття: дис.... канд. іст. наук: 07.00.01 / Герман Олег Михайлович. – Тернопіль, 1995. – 228 с.
4. Головин Б. Сторінки історії Тернопільської "Просвіти" / Богдан Головин // Нації незгасний смолоскип. Статті. Інтерв'ю. Спогади. – Тернопіль: Просвіта, 2003. – С. 25–30.
5. Грицан А. В. Діяльність товариства "Просвіта" на Прикарпатті в 1920–1939 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 "Історія України" / А. В. Грицан. – Чернівці, 2003. – 14 с.
6. Денисів. Б. Савак, В. Хома // Тернопільський Енциклопедичний Словник / [передмова Г. Яворського]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК Збруч, 2004. – Т. 1. А – Й. – С. 476–477.
7. Держархів Тернопільської обл., ф. 3, оп. 2, спр. 1266, 4 арк.
8. Держархів Тернопільської обл., ф. 231, оп. 2, спр. 1137, 49 арк.
9. Держархів Тернопільської обл., ф. 294, оп. 1, спр. 41, 8 арк.
10. Держархів Тернопільської обл., ф. 294, оп. 1, спр. 111, 21 арк.
11. Держархів Тернопільської обл., ф. 294, оп. 1, спр. 116, 12 арк.
12. Держархів Тернопільської обл., ф. 294, оп. 1, спр. 173, 108 арк.
13. Зуляк І. Репертуар аматорсько-театральних гуртків "Просвіти" міжвоєнного періоду / І. Зуляк // Мандрівець. Всеукраїнський науковий журнал / [Ред. колегія: Алексюк А., Брик М., Брюховецький В. та ін.]. – 2005. – № 6 (59). – листопад–грудень. – С. 12–21.
14. Зуляк І. С. Діяльність товариства "Просвіта" у національно-культурному відродженні українського народу Східної Галичини (друга половина XIX – початок XX ст.): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 "Історія України" / І. С. Зуляк. – Чернівці, 1997. – 24 с.
15. Зуляк І. С. Товариство "Просвіта" у Західній Україні в міжвоєнний період: організаційні засади, господарське становище та культурно-просвітня діяльність: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня докт. іст. наук: спец. 07.00.01 "Історія України" / І. С. Зуляк. – Чернівці, 2006. – 33 с.
16. Издєпська-Новіцька М. Поширення та розвиток духовної музики на теренах Західного Поділля у другій половині XIX – на початку XX століття / М. Издєпська-Новіцька // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Національної музичної академії України імені Петра Чайковського. Серія: Мистецтвознаство. – № 1 (20). – 2009. – С. 99–104.
17. Казимиров О. Український аматорський театр: дожовтневий період / О. Казимиров. – К.: Мистецтво, 1965. – 133 с.
18. Календар національного відродження на 1993 рік (методичні поради вчителям і вихователям) / [Упоряд. М. Кришук, О. Тимчишин]. – Тернопіль, 1993. – 35 с.
19. Пилипчук Р. Український аматорський театр на Буковині (друга половина XIX – поч. XX ст.) / Р. Пилипчук // Народна творчість та етнографія. – 1964. – № 1. – С. 43–48.
20. Пилипчук Р. Український аматорський театр на Закарпатті / Р. Пилипчук // Народна творчість та етнографія. – 1966. – № 1. – С. 18–27.
21. Савак Б. З історії села Денисова: туристичний нарис-довідник / Б. Савак. – Тернопіль: Тернограф, 2006. – 64 с.
22. Савак Б. Селянський диригент / Б. Савак // Жовтень. – 1989. – № 3. – С. 87–91.
23. Савак Б. Сторінки історії "Просвіти" в Денисові / Б. Савак // "Просвіта" в Денисові (матеріали виступів на святковій академії, присвяченій 120-річчю реєстрації першої читальні "Просвіти на Тернопільщині) / [упоряд. Б. Савак]. – Тернопіль–Козова–Денисів, 1995. – С. 15–22.
24. Савчук Б. Просвітницька та соціально-економічна діяльність українських громадських товариств у Галичині (остання третина XIX – кінець 30-х років XX ст.) / Б. Савчук. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – 138 с.
25. Театральна Тернопільщина. Бібліографічний покажчик / [уклад.: П.К.Медведик, В.Я.Миськів, Н.К.Іванко]. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 264 с.
26. Хома В. А Денисів село славне / В. Хома. – Тернопіль, 1997. – 72 с.
27. ЦДІАЛ України, ф. 348, оп. 1, спр. 2133, 35 арк.

Павел Смоляк

ДЕНИСОВСКИЙ ЛЮБИТЕЛЬСКИЙ ТЕАТРАЛЬНЫЙ КРУЖОК В КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОМ ДВИЖЕНИИ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ КОНЦА XIX – ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX ВЕКА

В статье проанализирована история деятельности любительского театрального кружка села Денисова Тернопольского уезда в культурно-просветительском движении конца XIX – первой трети XX века. Охарактеризована роль руководителей – И. Витошинского, П. Рыбака, В. Шарика, В. Самицы, Я. Людкевича как активных актеров и режиссеров. Обращено внимание на актерский состав, репертуар драматического кружка и его воплощение на любительской сцене.

Ключевые слова: Денисовский любительский театральный кружок, культурно-просветительское движение, Тернопольщина, актёры, режиссеры.

Pavlo Smolyak

DENYSIV AMATEUR THEATRICAL SOCIETY IN THE CULTURAL AND EDUCATIONAL MOVEMENT IN TERNOPIL DISTRICT IN THE END OF THE XIX CENTURY AND THE THE FIRST THIRD OF THE XX CENTURY

The article explores the history of the activities of the amateur theatrical society of the village of Denysiv of Ternopil district in cultural and educational movement in Ternopil region in the end of the XIX century and the the first third of the XX century. Characterized the role of leaders – Y. Vitoshynskyi, P. Rybak, V. Sharyk, V. Samyts, Ya. Liudkevych as active actors and directors. The attention is paid to the cast of actors, the repertoire of the dramatic society and its realization on the amateur stage.

Key words: Denysiv amateur theatrical society, cultural and educational movement, Ternopil district, actors, directors.

УДК 327.321:329(477.83/.86)

Василь Клок

СВЯТКУВАННЯ 1 ТРАВНЯ ПОЛЬСЬКИМИ ЛІВИМИ ПАРТІЯМИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

У статті аналізується святкування 1 травня польськими лівими партіями у міжвоєнний період. Характеризуються методи, які використовували політичні сили під час вуличних акцій цього дня.

Ключові слова: комуністи, соціалісти, мітинг, демонстрація, першотравень.

Актуальність проблеми ґрунтується на тому, що польські ліві партії відігравали важливу роль у політичному житті західноукраїнських земель у міжвоєнний період і крізь призму вивчення святкування 1 травня можемо краще зрозуміти розвиток соціалістичного та комуністичного руху в Східній Галичині.

Наукова новизна полягає в тому, що на основі об'єктивного та комплексного підходу, а також детального аналізу архівних матеріалів, проаналізовано методи святкування 1 травня лівими силами.

Об'єктом дослідження є першотравневі святкування у міжвоєнний період в Галичині.

Предметом дослідження – діяльність польських лівих сил під час святкування 1 травня.

Основна мета публікації полягає у тому, щоб на основі об'єктивного, комплексного аналізу дослідити святкування 1 травня польськими лівими силами Східної Галичини.

Завдання дослідження полягає у тому щоб простежити зв'язок зі святкуванням першого травня з політичним впливом на населення західноукраїнських земель польських лівих сил.

Основа джерельної бази статті складають архівні матеріали Держаного архіву Львівської області [1–6] та львівської преси міжвоєнного періоду [7–8].

Питання святкування 1 травня польськими соціалістами та комуністами у Східній Галичині у міжвоєнний період складається з кількох важливих аспектів. Передусім ця проблема ілюструє політичну діяльність лівих сил в умовах авторитарного режиму Ю. Пілсудського. Розкриває їх методи політичної пропаганди та деталі взаємин з державною владою в особі місцевої адміністрації та поліції. Дослідження святкування 1 травня дає змогу краще зрозуміти політичні